

Isporuka 6

Pregled problematike

Uvod

- **Strategija razvitka elektroničkog poslovanja u RH, 2007-2010.**
- **Djelatnost Hrvatskog zavoda za norme**
- **ISO norme**
- **EU radionice i praksa**
- **Svjetska iskustva u normiranju**
- **Otvoreni standardi**

Zakonski okvir

Pozitivni zakonski propisi

- Zakon o informacijskoj sigurnosti (NN 79/2007)
- Zakon o elektroničkom potpisu (NN 10/02,)
- Zakona o izmjenama i dopunama zakona o elektroničkom potpisu (80/2008)
- Zakon o elektroničkoj ispravi (150/2005)
- Zakon o elektroničkoj trgovini (173/2003)
- Zakon o tajnosti podataka (NN 79/2007)
- Zakon o pravu na pristup informacijama (NN 172/2003)
- Zakon o zaštiti osobnih podataka (103/2003, 118/2006)
- Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 9/99, 76/99, 127/99, 67/01, 167/2003, 79/2007)
- Kazneni zakon (NN 110/97, 27/98, 50/00, 129/99, 51/01, 105/04, 84/05)

Osnovne zakonske prepreke

Potrebne akcije

- **Bez promjena nekih zakona i propisa nećemo moći normalno e-poslovati.**

Procesni okvir e-Poslovanja

- **Katalozi**
- **Ponuda**
- **Naručivanje**
- **Fakturiranje**
- **Plaćanje**
- **Obavještanje o plaćanju**
- **Vremensko terminiranje**
- **Transakcije e-bankarstva**
- **e-Račun – ključne komponente**
- **Norme za razmjenu elektroničkih podataka**
 - **Praksa u EU**
 - **Ostale razvijene države**

Okvir za evaluaciju

- **Primjer iz EU (CAMSS)**
- **Rasprostranjenost normi u najvažnijim partnerima Hrvatske**
- **Usklađenost s hrvatskim propisima**
- **Dostupnost**
- **Značaj otvorenih standarda**
- **Troškovi**

Provedbeni okvir

- **Tehnološka osnovica**
- **Organizacijski aspekti**
- **Funkcionalni primjeri iz HR**
- **Prijedlog mjera i aktivnosti**

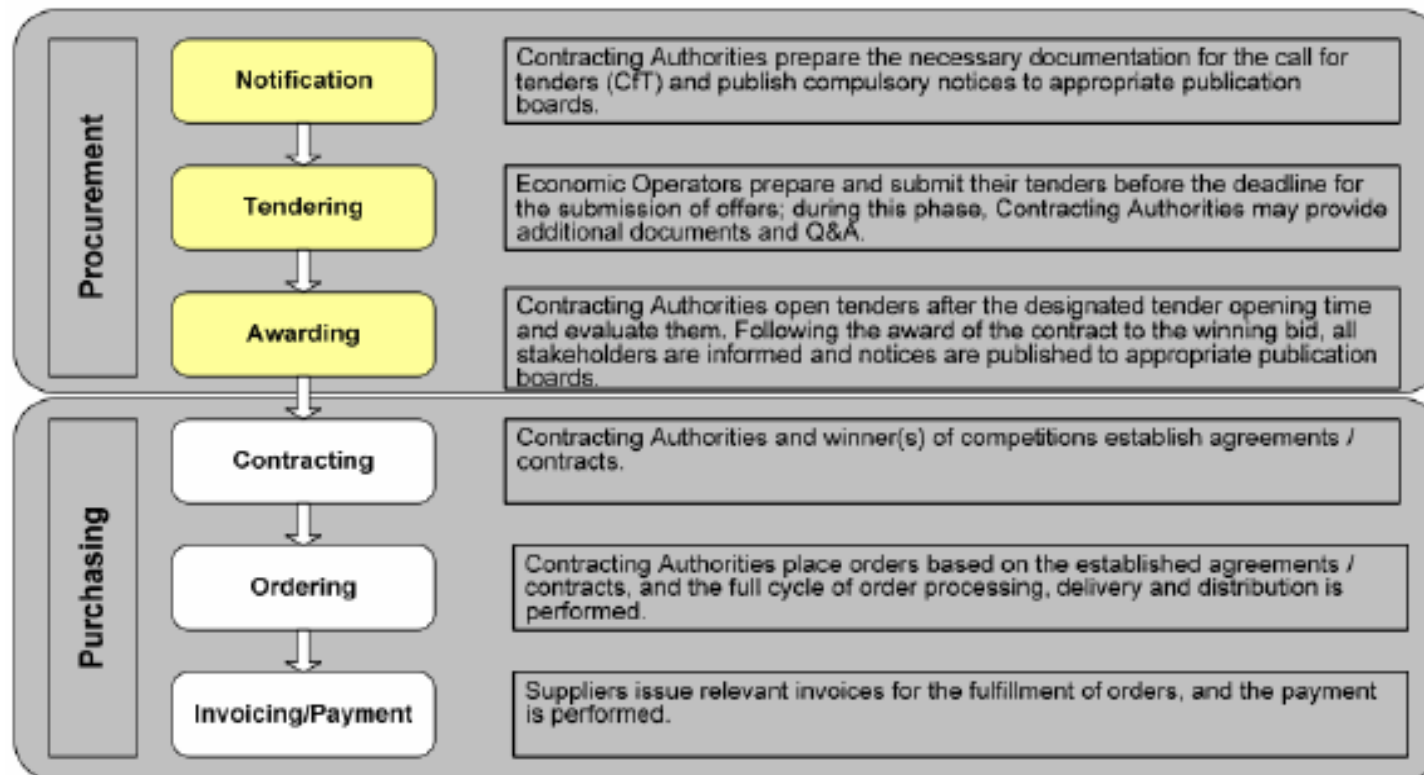
Što je bio cilj?

- Da e-poslovanje bude prihvatljivo gospodarstvu:
 - korisnicima
 - pružateljima e-usluga
 - proizvođačima programskih rješenja
 - isporučiteljima računalne i systemske programske opreme
- Rađeno s ciljem da bude izvodljivo:
 - nije presloženo
 - nije preskupo
 - ima perspektivu
 - negdje već radi
- Prekretnica:
 - s internih IS-ova u poduzećima i organizacijama prelazi se na integrirane IS-ove

Ključni aspekti e-Poslovanja

- **e-Potpis**
 - **PKI norme** (mnoštvo tehničkih detalja)
 - **bez e-Potpisa se ne može**
 - shvaćeno u EU
 - sve preuzimamo iz EU
 - **Fina**
 - izvrsno rješenje
 - preslabo prošireno
 - **Novi Zakon daje veće šanse za širenje Fini i ostalima (pa i onima iz EU!)**
- **e-Račun**
- **uštede u milijunima kuna**
- **Uloge za informacijske posrednike:**
 - Fina,
 - banke
 - GS1
 - ...

Globalna slika e-Nabave

e-Račun

- Opće shvaćena potreba u svijetu
- Nema potrebe biti “originalan”
- Na e-Računu Hrvatska se može probiti u *sam vrh* eBusiness W@tch-a s penetracijom za 2 godine većom od 10% = 15 milijuna e-Računa
 - Razlog za optimizam
 - vrhunsko eBankarstvo
 - izvrsna mrežna infrastruktura
 - stečeno veliko povjerenje mnoštva građana

Što slijedi iza e-Računa?

- **cjelokupno e-Poslovanje:**
 - e-Ugovaranje
 - e-Naručivanje s e-Katalogima - novi način poslovanja u industriji i trgovini
 - e-Dostavnica, e-Primka - svima donose dodatne uštede, e-Terminiranje, e-Logistika
 - promjene u poslovanju - reinženjering procesa (reorganizacija)
 - e-Plaćanje - to već postoji ali je moguće poboljšanje - eHUB + obavještavanje o plaćanju

Čemu služe informacijski posrednici?

- **Bez njih se ne može**
 - u Hrvatskoj ima _____ malih i srednjih poduzeća (MSP)
- **EU je postavila pravilo da (do 2010 godine) e-Poslovanje treba biti dostupno svima**
 - bez informacijskih posrednika to nije ostvarivo
- **Informacijski posrednici će se uključiti u promidžbu e-Poslovanja (npr. na TV-u i *jumbo* plakatima)**

Proizvođači softvera

(specijalizirana i ERP)

- **Osnovni provoditelji preporučenih normi**
 - presudno jest da li su njima norme prihvatljive
- **Preporučene norme :**
 - Svjetske (ISO, UN/CEFACT, ...)
 - Europske (CEN,...)
 - Otvorene (W3C, IETF, OASIS, ...)
 - De facto (u širokoj primjeni)

Prijedlozi za HZN

- **ISO/TS 15000:2005 Core Components Technical Specification**
 - nastala u UN/CEFACT-u u sklopu ebXML skupine normi
- **CCTS uključuje:**
 - NDR - Naming and Design Rules
 - CCL - Core Components Library (nova izlazi svakih 6 mjeseci)

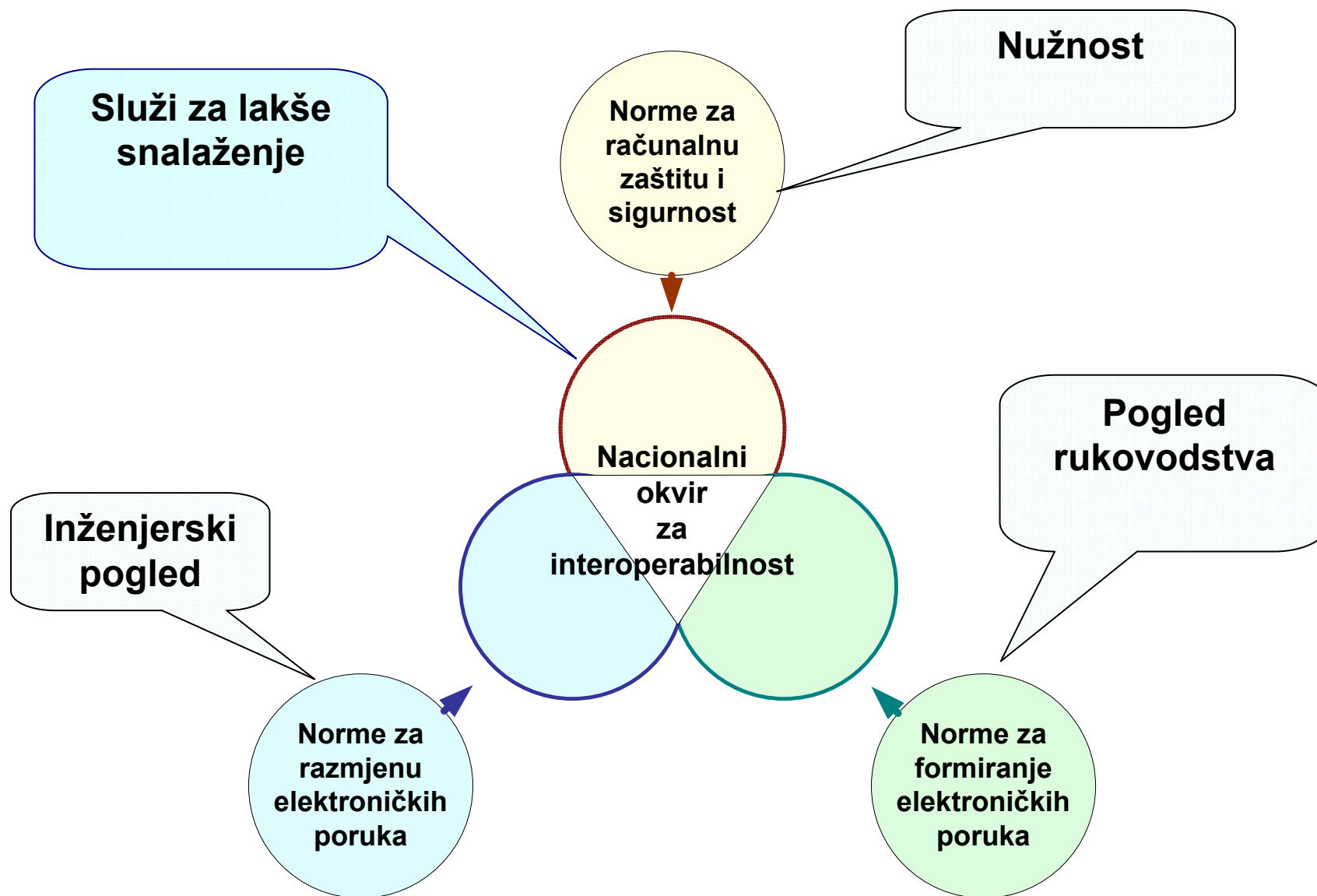
Ostali prijedlozi

- **Preporuka korištenja UBL - Universal Business Language ver.2 nastalog u OASIS-u 2006.**
- **Mogućnost izrade UBL podskupova poštujući *UBL Guidelines for Customization* - ili već gotove podskupove kao što su UBL/NES profili**
- **Priprema za uklapanje u UN/CEFACT *cross-industry XML* sheme**
- **Razmatrano još: GS1 XML**
 - uočene prednosti i nedostaci

Razmjena

- **Preko informacijskih posrednika, tako da ne treba niti znati koji se protokol koristi**
- **Izravna (B2B), pomoću web servisa:**
 - SOAP
 - UDDI
 - WSDL

HR okvir za interoperabilnost

Metodologija

- **Malo modificirana EU CAMSS metodologija**
 - *Common Assessment Methodology Standards and Specifications*
- **Kriteriji za norme:**
 - Suitability - **prikladnost**
 - Potential - **potencijal**
 - Openness - **otvorenost**
 - Market conditions - **tržišni uvjeti**

Uštede

- **Da li se ulaganje u informatizaciju isplati?**
 - Klasičan odgovor:
 - Ne, ali vas bez toga nema na tržištu!
- **Restrukturiranje (koje bi trebalo provesti i bez uvođenja e-Poslovanja)**
 - ne računati u trošak uvođenja e-poslovanja!
 - ako ste “Net Ready” trošak nije velik, a uštede su znatne
 - Primjer:
 - **e-Bankarstvo**

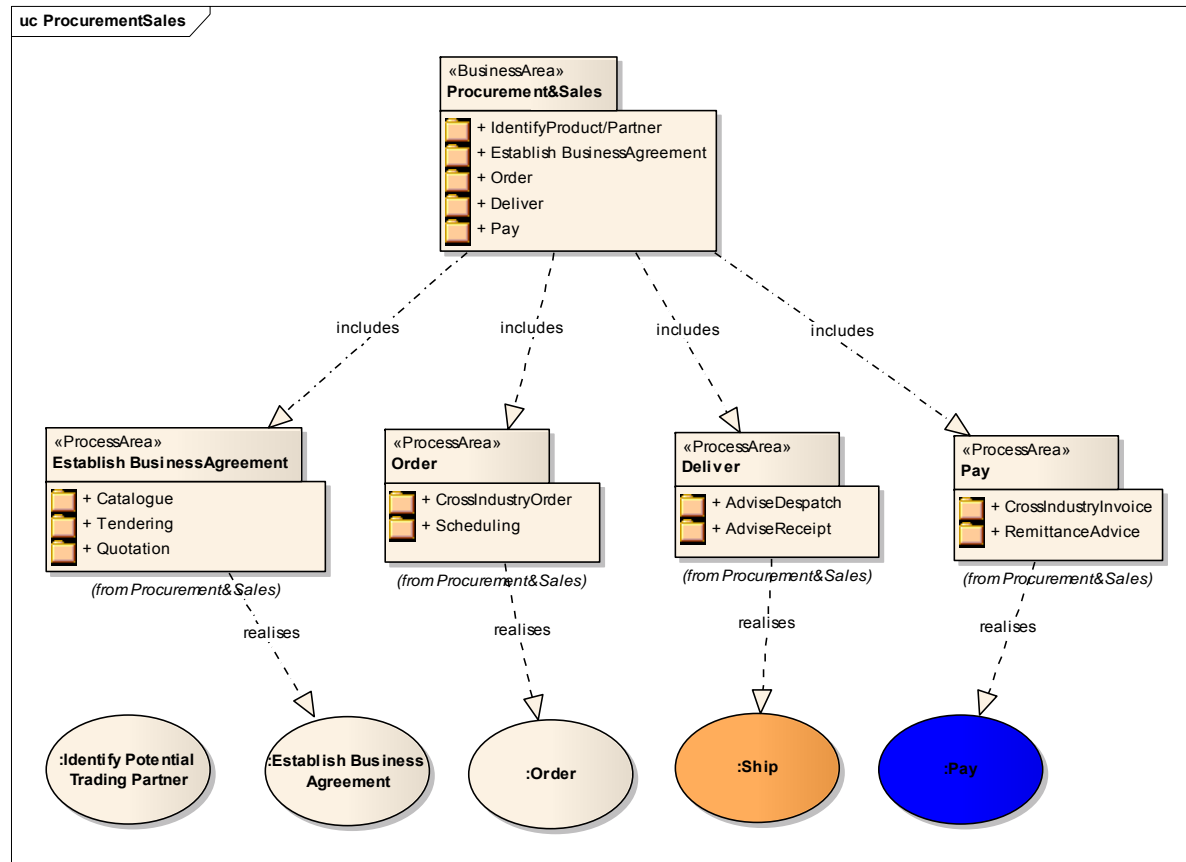
Otpor promjenama

Primjer iz *Net Ready*

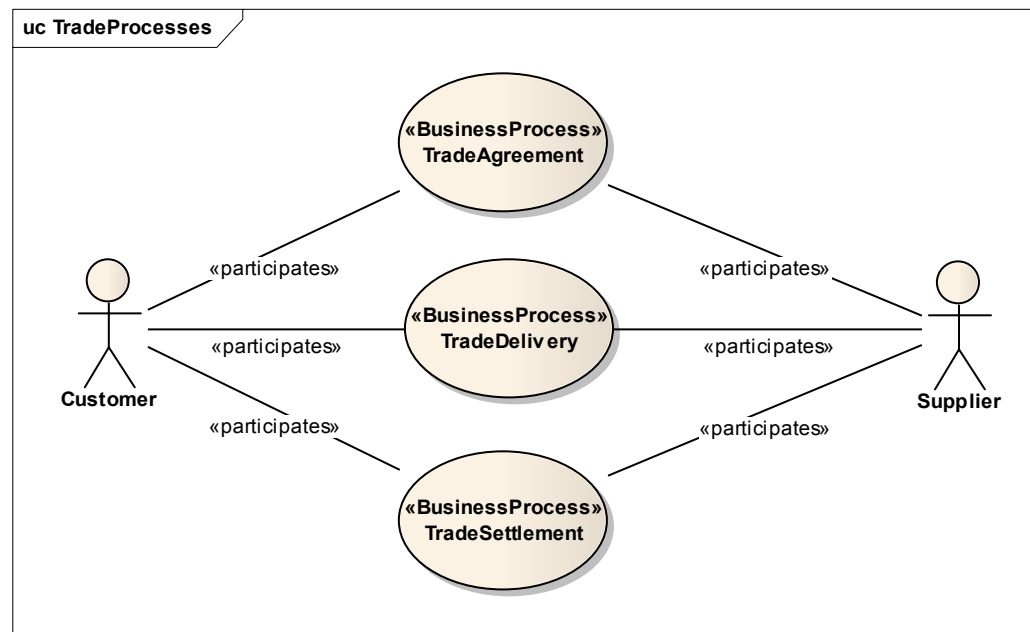
Što treba učiniti kad ustanovite da jašete mrtvog konja:

- Promijeniti jahače.
- Kupiti jači bič.
- Upregnuti nekoliko mrtvih konja zajedno kako bi se povećalo brzinu.
- Oponašati najbolja iskustva poduzeća u kojima jašu mrtve konje.
- Dovedi jahača izvan firme (*outsourcing*).
- Učvrstiti stav da je ovo način na koji smo uvijek jahali tog konja.
- Promijeniti zahtjeve, izjavljujući da konj nije mrtav.
- Obaviti analizu troškova da se ustanovi da li bi podugovarači mogli jahati jeftinije.
- Unaprijediti mrtvog konja na rukovodeću poziciju.
- Neka odvjetnici pokrenu tužbu protiv proizvođača mrtvog konja.
- Objaviti javnosti da u malo vjerojatnom slučaju da je konj ipak mrtav, on je onda bio mrtav i prije dolaska u tvrtku.

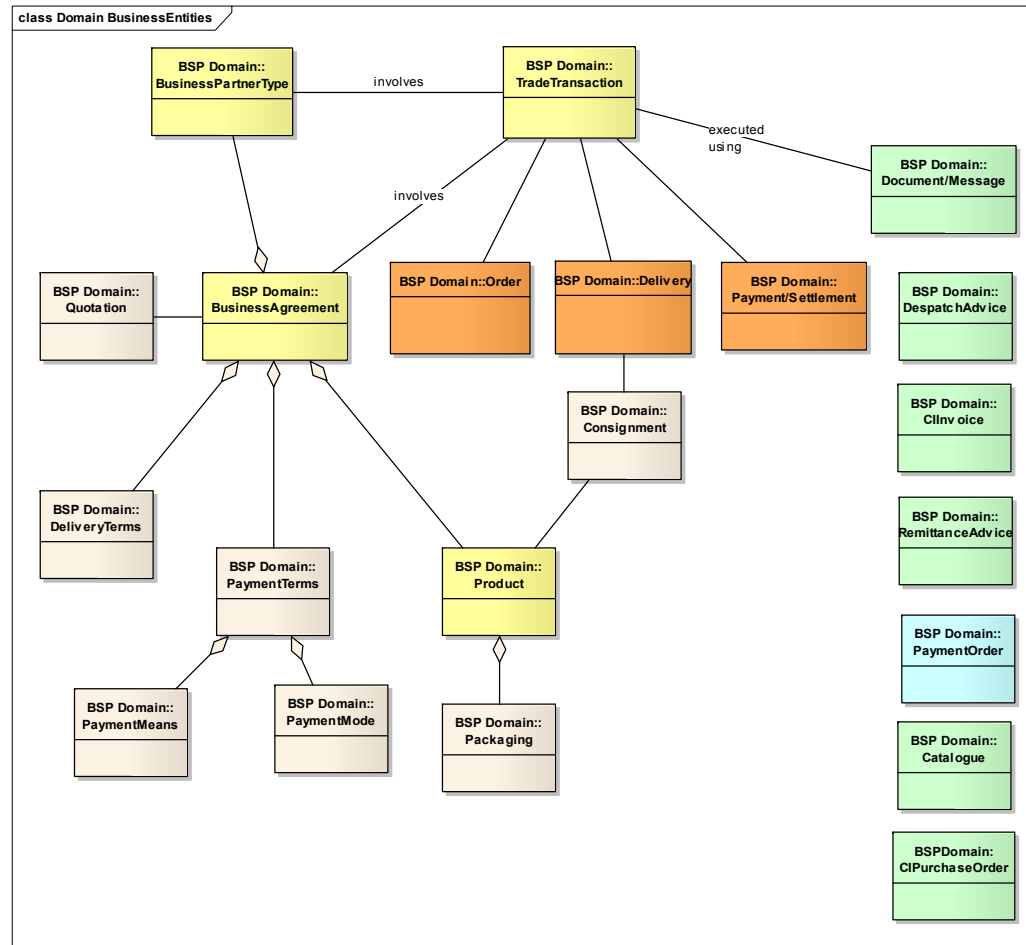
Zajednički zahtjevi u lancu nabave

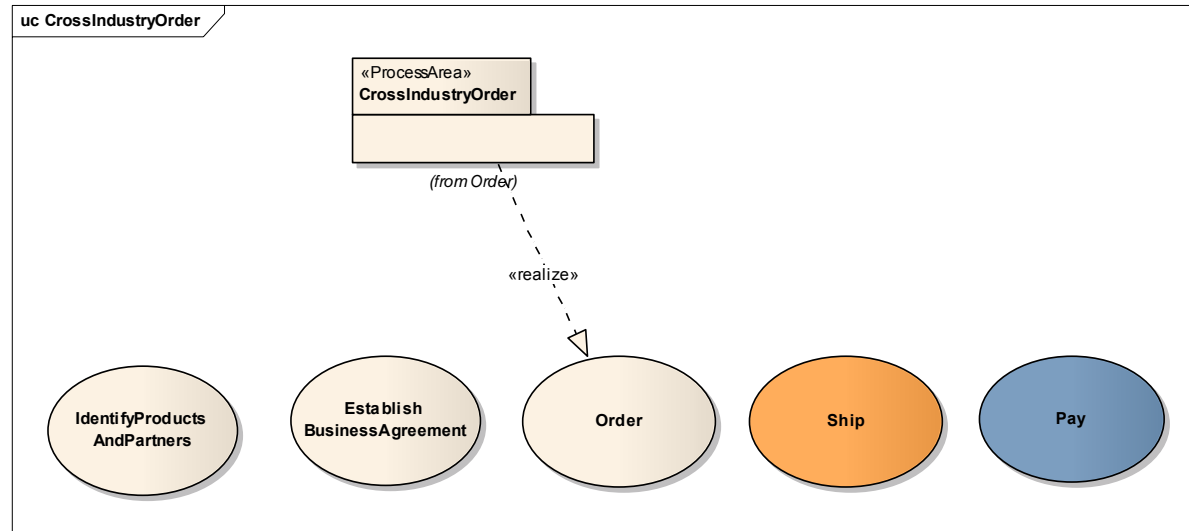
Visoka razina poslovnog procesa

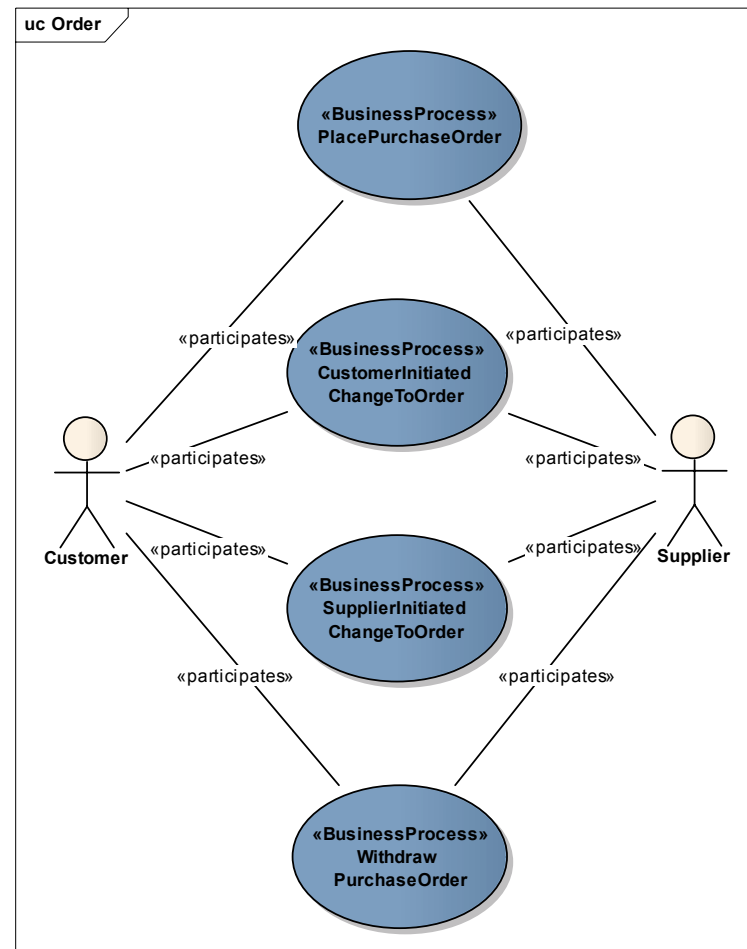
Poslovni model entiteti - veze

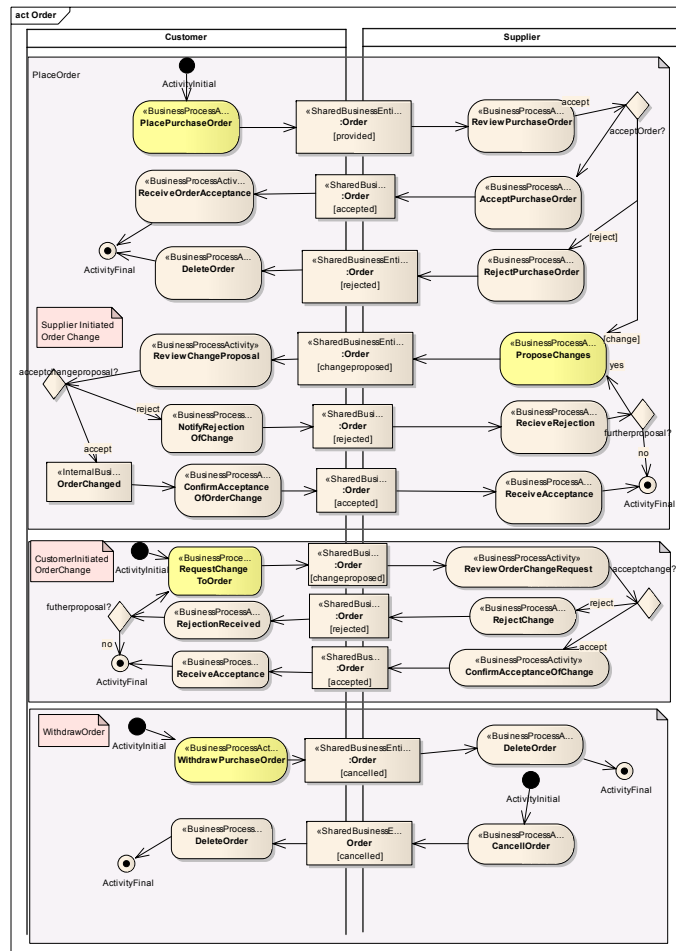
e-Naručivanje

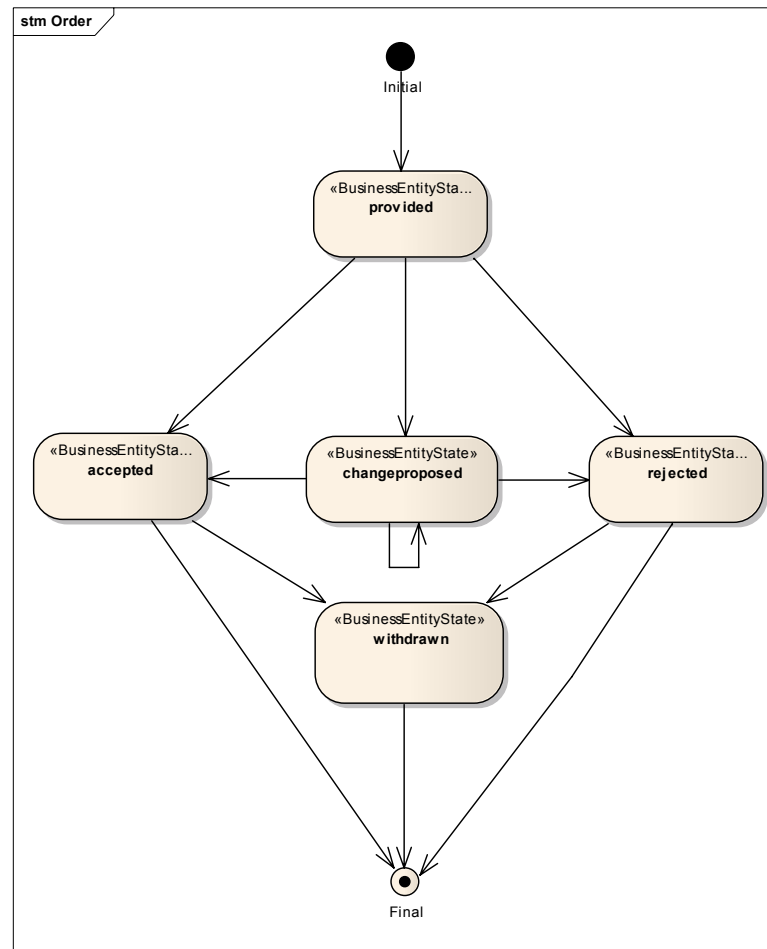
Doseg procesa naručivanja

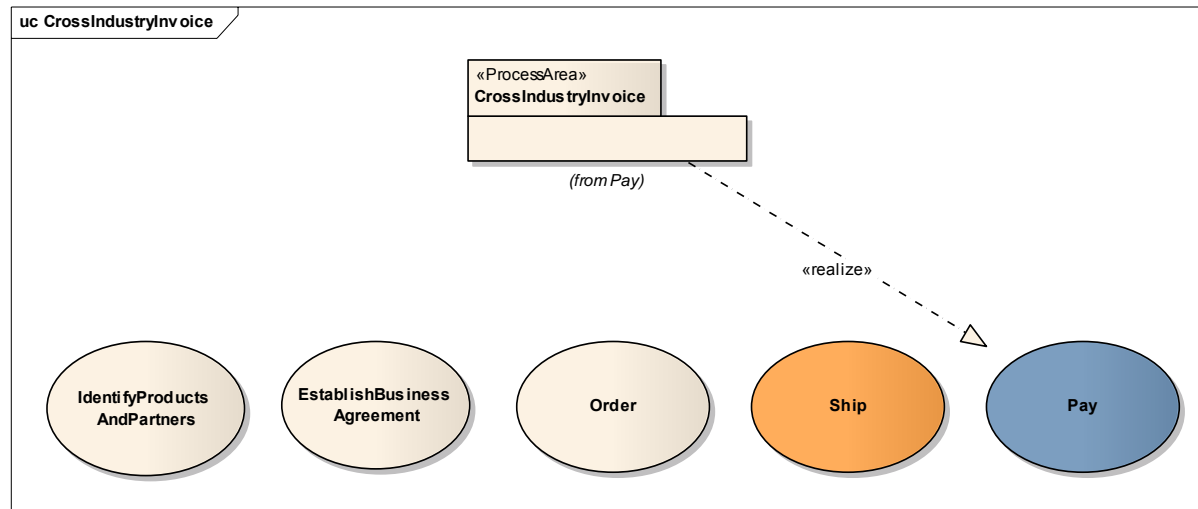
Dijagram aktivnosti procesa naručivanja

Dijagram stanja u naručivanju

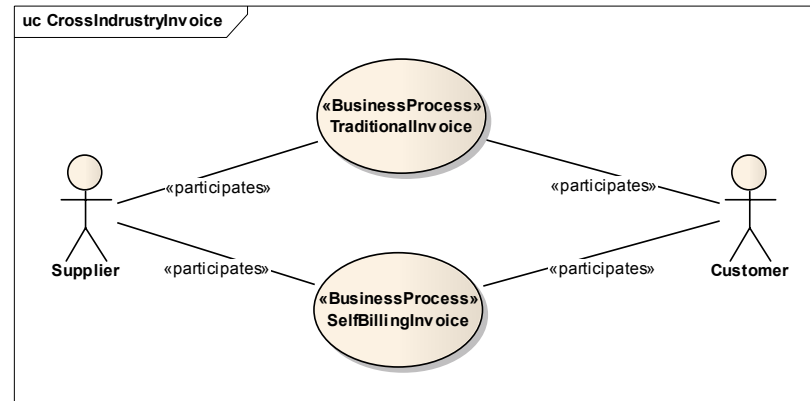

Izdavanje računa

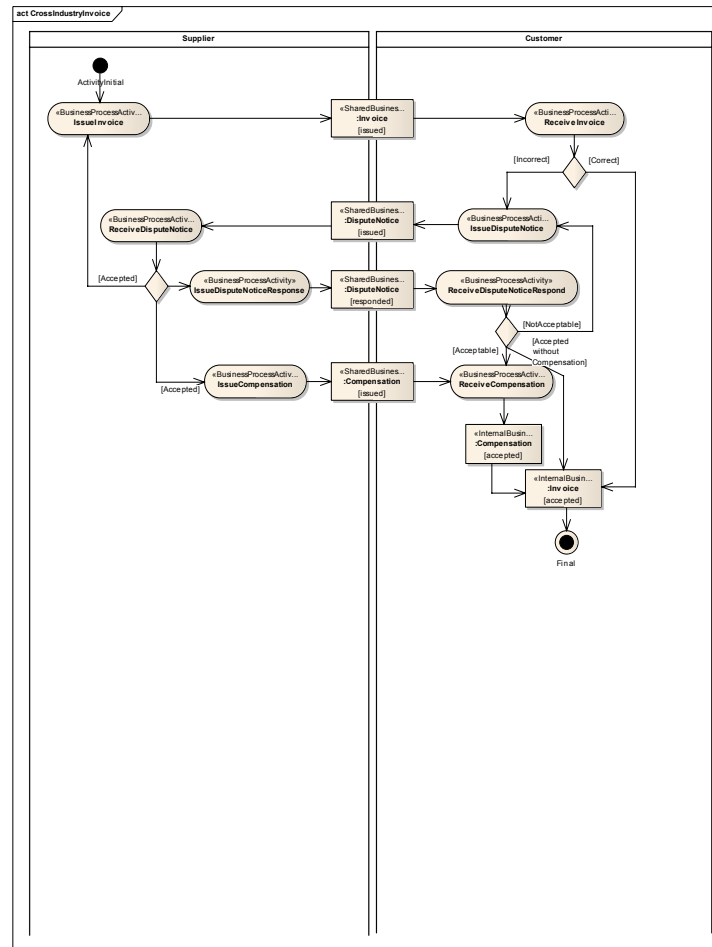
Izdavanje računa

Dijagram slučaja korištenja

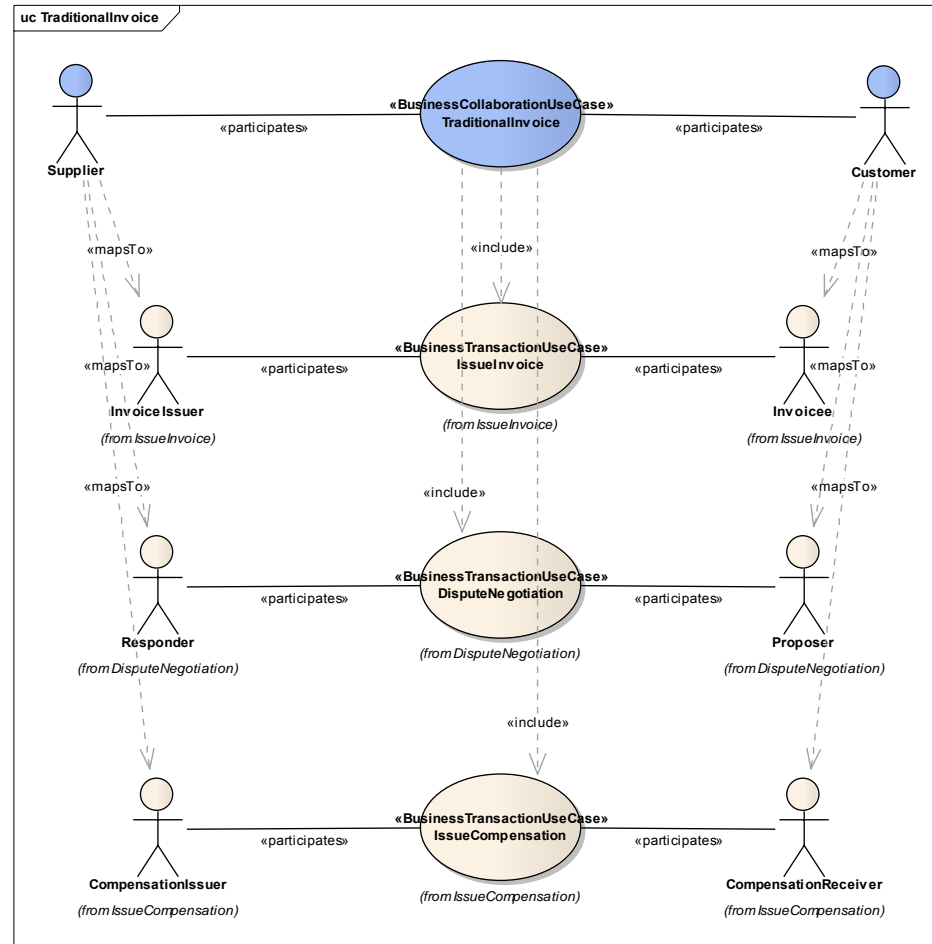
Izdavanje računa

Dijagram aktivnosti

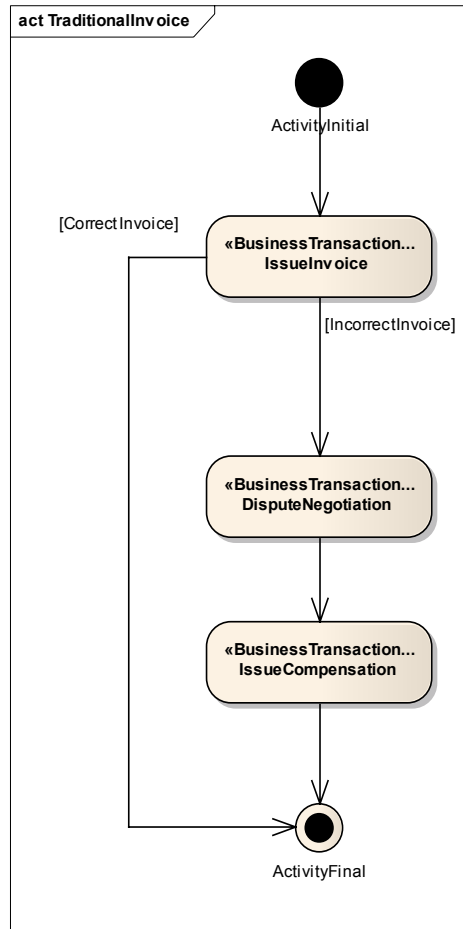
Tradicionalno izdavanje računa

Slučaj korištenja

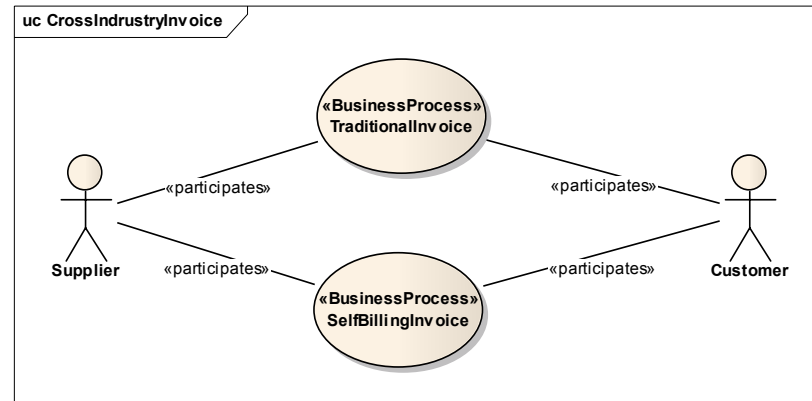

Tradicionalno izdavanje računa

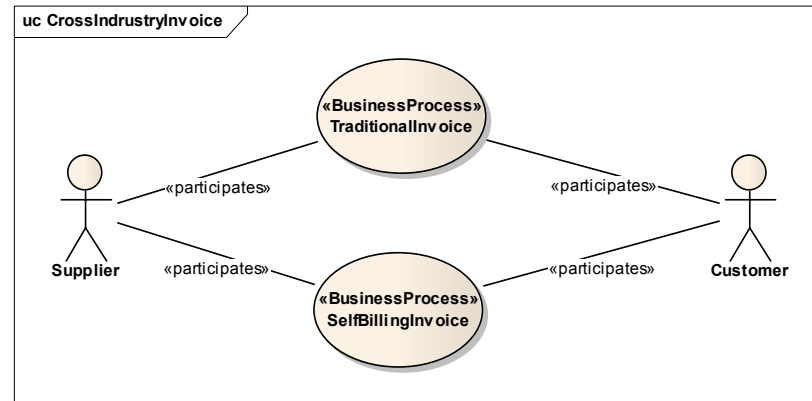
Dijagram aktivnosti poslovne suradnje

Neispravni račun

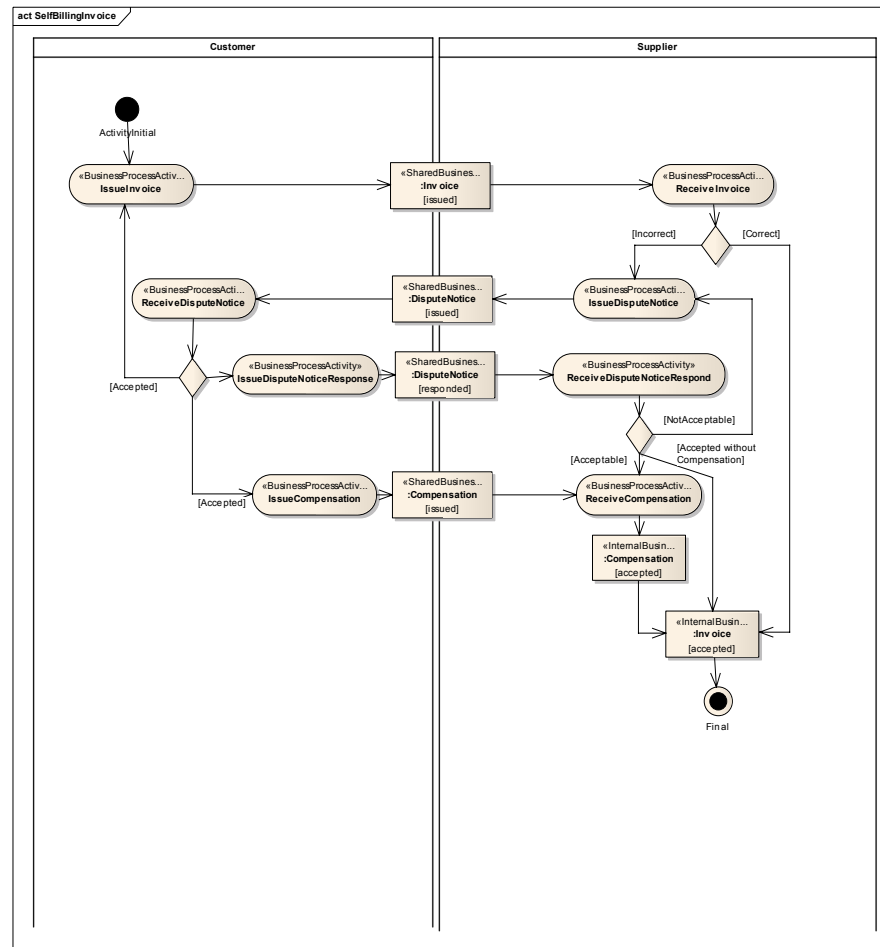

Samoizdavanje računa

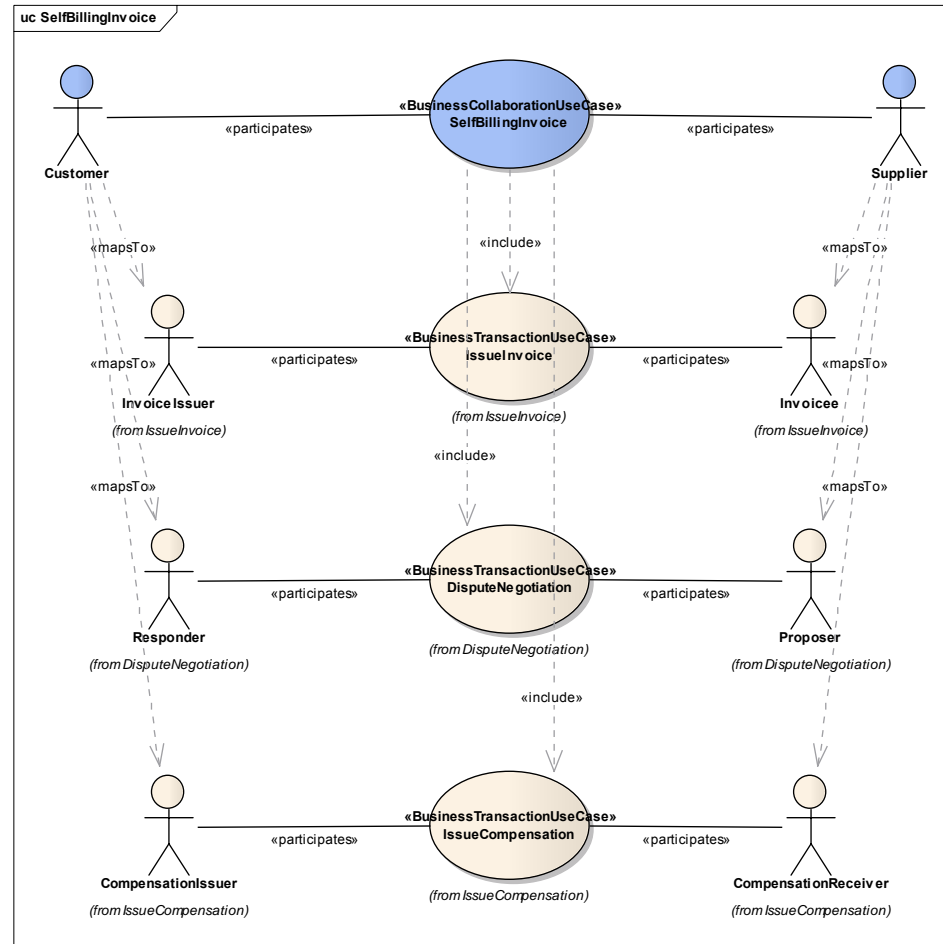
Samoizdavanje računa

Dijagram aktivnosti

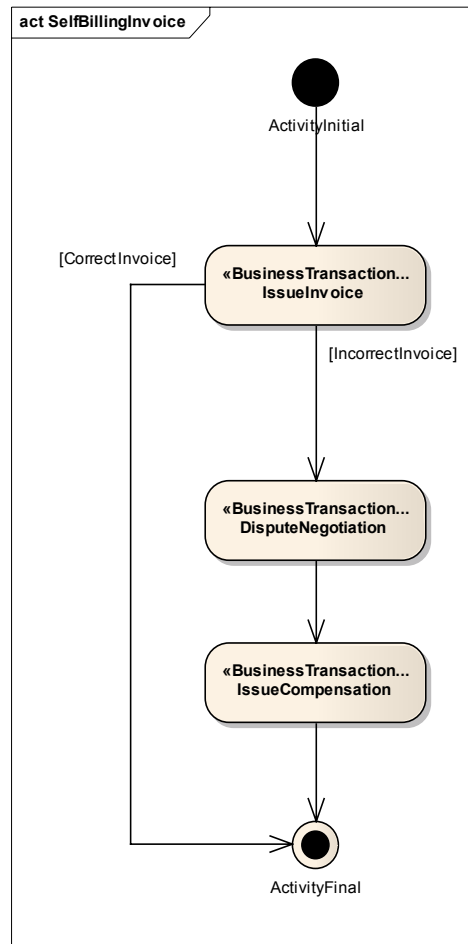
Samoizdavanje računa

Dijagram slučaja korištenja u poslovnoj suradnji

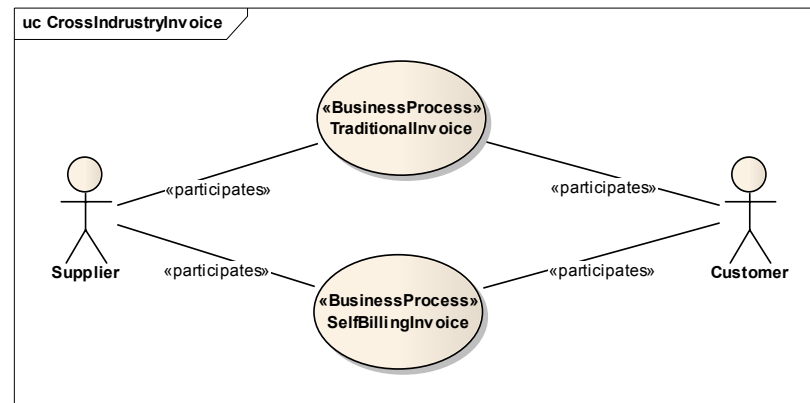

Samoizdavanje računa

Dijagram aktivnosti poslovne suradnje

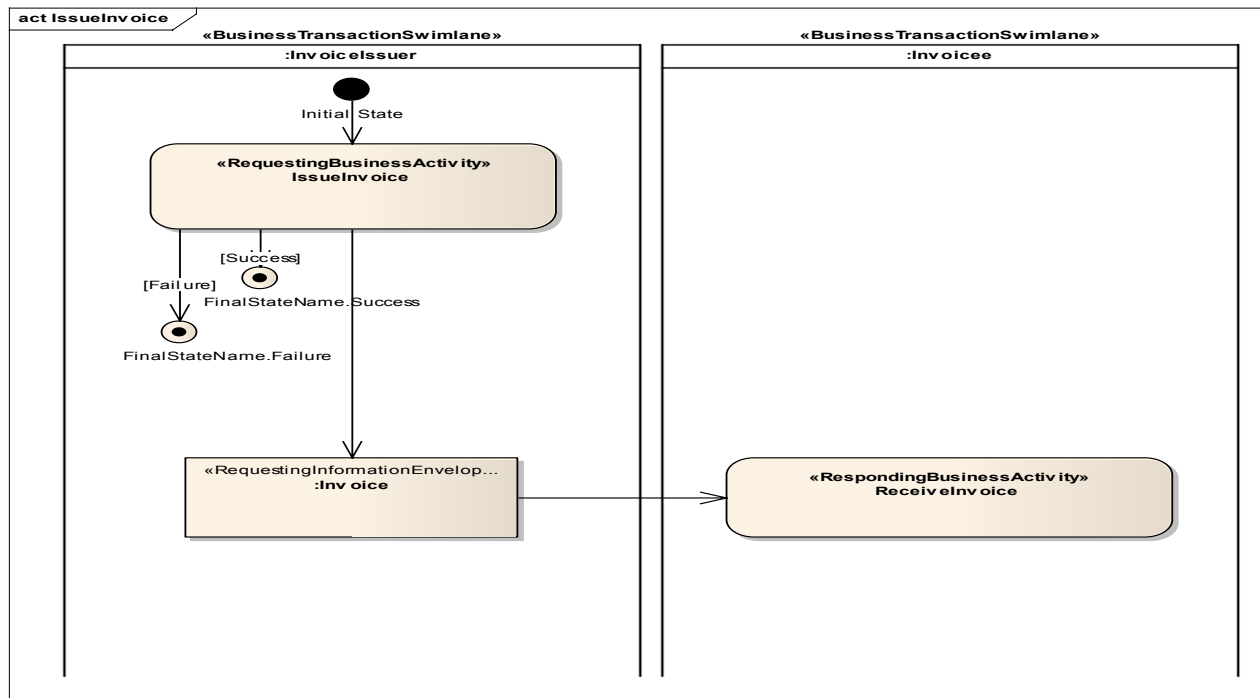
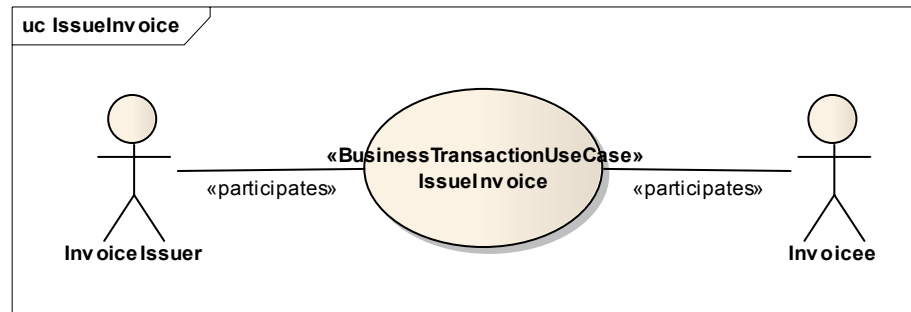

Neispravni samoizdani računa

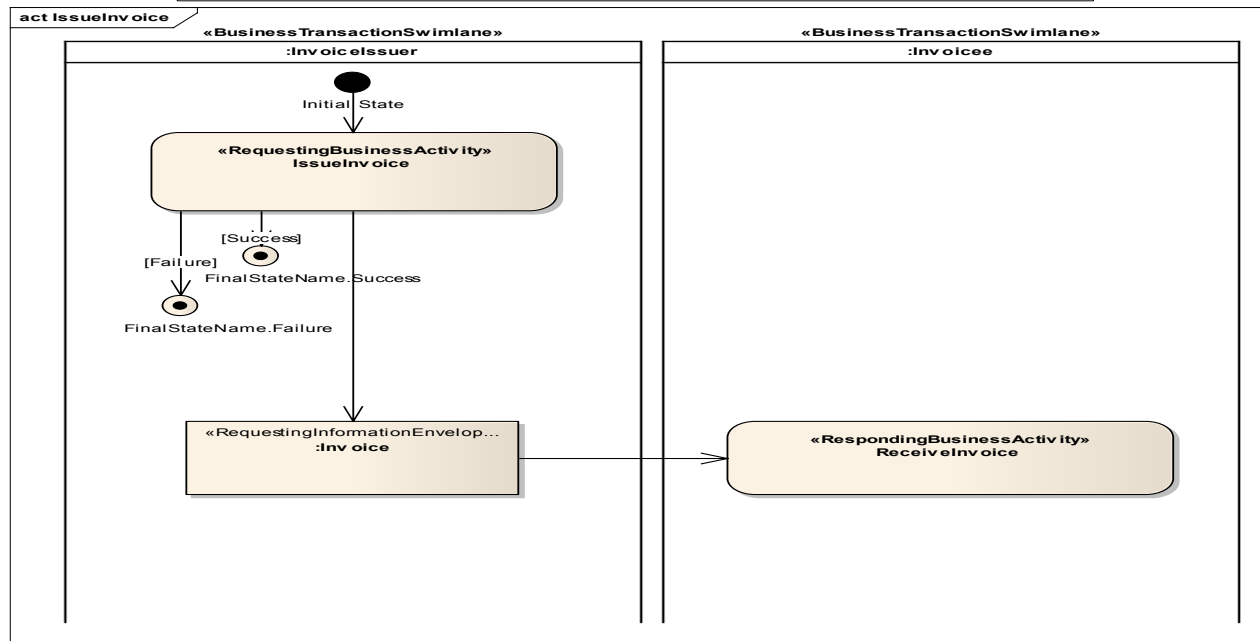
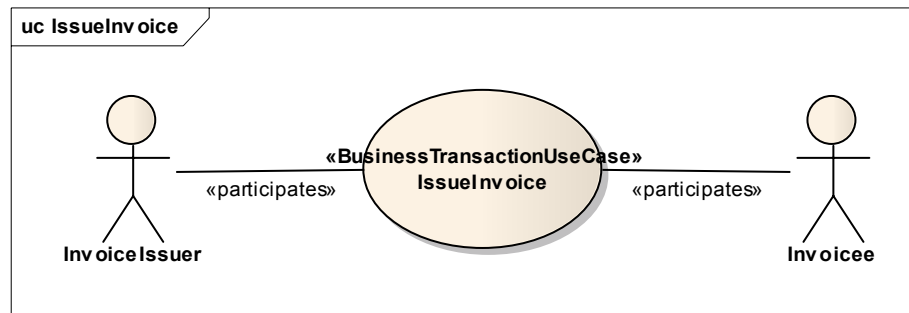
Tradicionalni račun

Protok informacija

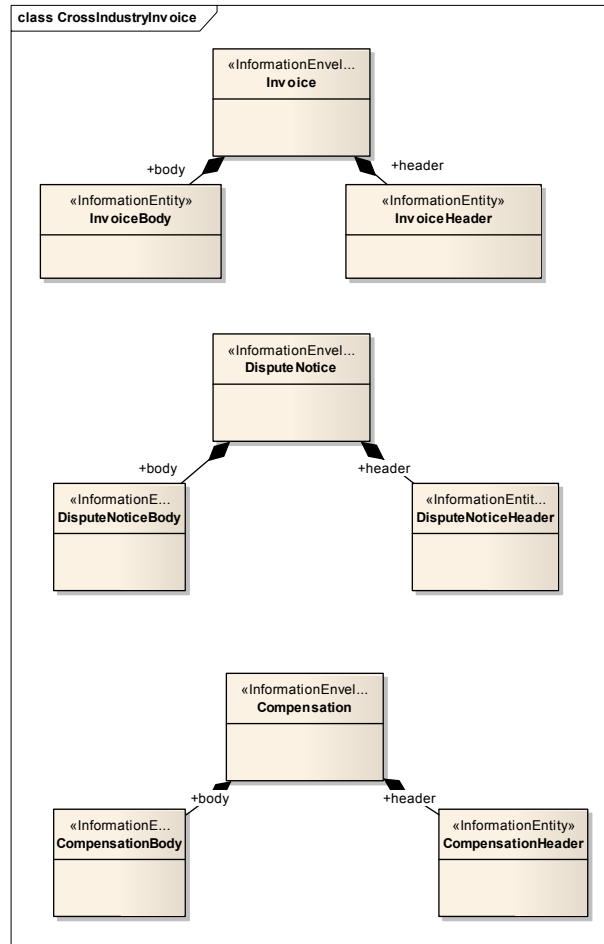

Samoizdani račun

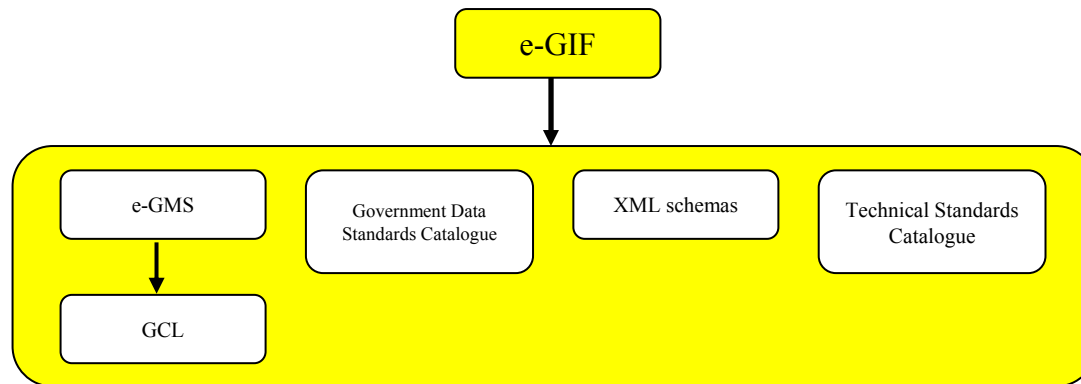
Protok informacija

Definicija informacijskog modela

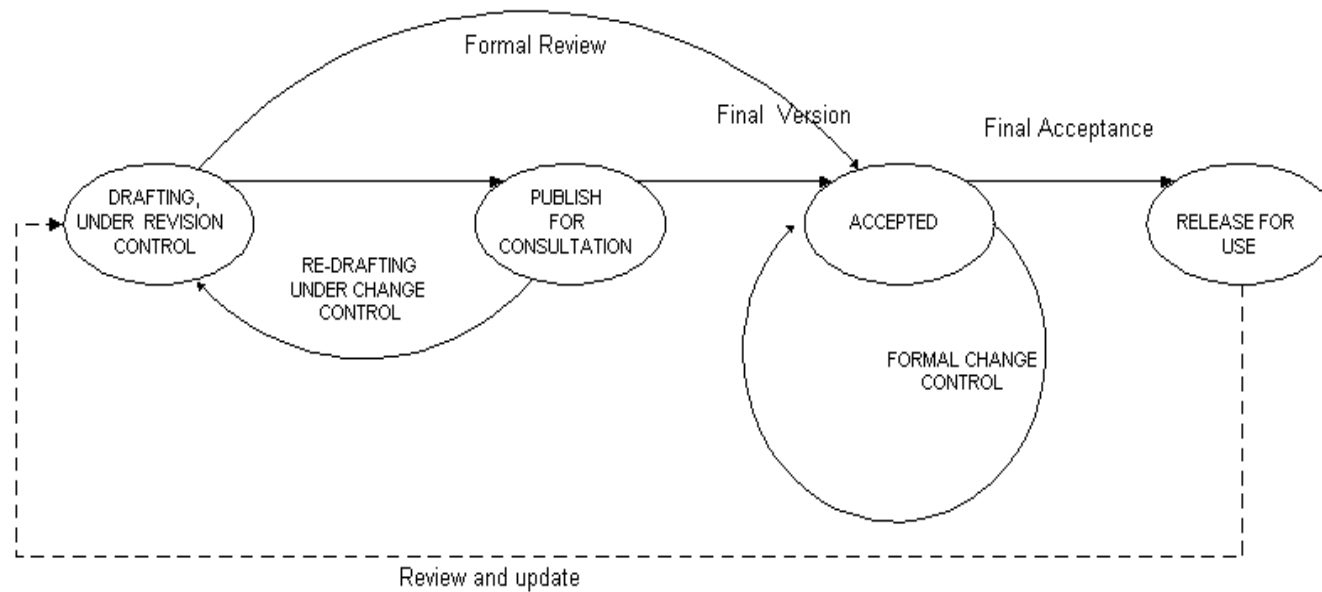

e-GIF

e-GIF

Životni vijek resursa e-Državne uprave

Pametne magnetske kartice

ISO 7811	Magnetske kartice
ISO 10373	Načini testiranja
ISO 11693, 11694	Optičke kartice
ISO 14443, 18092	Beskontaktne pametne kartice
ISO 7816	Kontaktne pametne kartice
ISO 15693	Identifikacijske RF kartice

HUB obrazac

Obrazac e-HUB

Transakcija hitnost _____ kanal izvršenja _____ oznaka valute HRK
iznos _____ datum valute _____

Platitelj naziv tvrtke ili ime i prezime _____
adresa *ulica* _____ *kućni broj* _____
mjesto _____ *poštanski broj* _____
država HR Republika Hrvatska
broj računa (IBAN) HR _____
model i poziv na broj zaduženja *model* _____ *poziv na broj* _____

Ovjera platitelja

Primatelj naziv tvrtke ili ime i prezime _____
adresa *ulica* _____ *kućni broj* _____
mjesto _____ *poštanski broj* _____
država HR Republika Hrvatska
broj računa (IBAN) HR _____
model i poziv na broj odobrenja *model* _____ *poziv na broj* _____
opis plaćanja _____

HUB XML primjer

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8" ?>
- <e-HUB>
- <podaci>
  - <zaglavlje>
    <ISOkodDrzave>HR</ISOkodDrzave>
    <nazivObrasca>e-HUB</nazivObrasca>
  </zaglavlje>
  - <transakcija>
    <hitnost />
    <kanalZvršenja />
    <oznakaValute>HRK</oznakaValute>
    <iznos />
    <datumValute />
  </transakcija>
  - <platitelj>
    <naziv />
    - <adresa>
      <ulica />
      <kucniBroj />
      <mjesto />
      <postanskiBroj />
      <ISOkodDrzave>HR</ISOkodDrzave>
      <nazivDrzave>Republika Hrvatska</nazivDrzave>
    </adresa>
    - <IBAN>
      <ISOkodDrzave>HR</ISOkodDrzave>
      <kontrolniBroj />
      <VBDI />
      <brojRacuna />
    </IBAN>
    - <PNB_Zaduzenje>
      <model />
      <pozivNaBroj />
      <PNB_Zaduzenje />
    </platitelj>
    <ovjeraPlatitelja xmlns:xfa="http://www.xfa.org/schema/xfadata/1.0/" xfa:dataNode="dataGroup" />
  - <primatelj>
    <naziv />
    - <adresa>
      <ulica />
      <kucniBroj />
      <mjesto />
      <postanskiBroj />
      <ISOkodDrzave>HR</ISOkodDrzave>
      <nazivDrzave>Republika Hrvatska</nazivDrzave>
    </adresa>
    - <IBAN>
      <ISOkodDrzave>HR</ISOkodDrzave>
      <kontrolniBroj />
```

Zaključak

- **Najbolje svjetske prakse**
 - Naglasak na međunarodnim i EU normama
- **Otvoreni standardi u odnosu na vlasnička rješenja**
- **Stanje u Hrvatskoj**
 - kako ukloniti zakonske prepreke e-poslovanju
 - kako pridobiti gospodarstvenike
 - kako pridobiti proizvođače programskih rješenja
 - kako pridobiti građane
 - kako svima moći pokazati **da to radi**